

520.1(477)
Г61

**ГОЛОВНА
АСТРОНОМІЧНА
ОБСЕРВАТОРІЯ
НАН УКРАЇНИ:
ВІД ІДЕЇ СТВОРЕННЯ
ДО ВИЗНАННЯ**

НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ГОЛОВНА АСТРОНОМІЧНА
ОБСЕРВАТОРІЯ

NATIONAL ACADEMY
OF SCIENCES OF UKRAINE
MAIN ASTRONOMICAL
OBSERVATORY

**THE MAIN
ASTRONOMICAL
OBSERVATORY
OF THE NAS OF UKRAINE:
From the Idea
of the Foundation
to the Recognition**

*«SCIENTIFIC BOOK»
PROJEKT*

KYIV NAUKOVA DUMKA 2018

**ГОЛОВНА
АСТРОНОМІЧНА
ОБСЕРВАТОРІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ:
від ідеї створення
до міжнародного визнання**

*ПРОЕКТ
«НАУКОВА КНИГА»*

КИЇВ НАУКОВА ДУМКА 2018

УДК 520.1

Головна астрономічна обсерваторія Національної академії наук України: від ідеї створення до міжнародного визнання / За редакцією Я. С. Яцківа. – Київ: Наукова думка, 2018. – 376 с.

ISBN 978-966-00-1627-9

Книгу присвячено історії створення та розвитку Головної астрономічної обсерваторії НАН України. На підставі архівних матеріалів описано титанічні зусилля та наполегливість академіка О. Я. Орлова щодо побудови академічної обсерваторії за планом першого президента Академії наук України В. І. Вернадського. Викладено складний тернистий шлях Обсерваторії від зародження до її міжнародного визнання, її здобутки, відкриття, досягнення, створення української астрономічної школи.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів фізичних факультетів вишів, а також для всіх, хто цікавиться історією астрономії та внеском українських учених у міжнародний розвиток астрономії.

*Рекомендовано до друку
вченою радою ГАО НАН України
(протокол № 2 від 1.02.2018 р.)*

***Видання здійснено за кошти Цільової комплексної програми
« Створення та розвиток науково-видавничого комплексу
НАН України »***

Науково-видавничий відділ фізико-математичної
та технічної літератури
Редактори *А. Я. Бельдій, С. Ю. Ноткіна*

© А. О. Корсунь, І. П. Крячко, упорядники, 2018
© НВП «Видавництво “ Наукова думка ” НАН
України», дизайн, 2018

ISBN 978-966-00-1627-9

ЗМІСТ

ВІД ВІДПОВІДАЛЬНОГО РЕДАКТОРА	5
В С Т У П . ДОВГИЙ ШЛЯХ ВІД ІДЕЇ ДО ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ: 1918–1944 РОКИ.....	7
1918–1919 рр. Зародження ідеї щодо створення академіч- ної астрономічної обсерваторії та початок її втілення	7
1919–1922 рр. Перші кроки і перші перешкоди на шляху до будівництва академічної астрономічної обсерваторії	8
1922–1938 рр. Будівництво обсерваторії загальмовано	9
1938–1941 рр. Нові зусилля О. Я. Орлова щодо будівниц- тва академічної астрономічної обсерваторії.....	10
1943–1944 рр. Нарешті отримано дозвіл на будівництво академічної обсерваторії в Україні.....	11
Терни на шляху до здійснення ідеї про створення академічної астрономічної обсерваторії.....	13
1945–1947 рр. Пристрасті щодо вибору місця для будів- ництва обсерваторії.....	13
<i>Упорядник А. О. Корсунь. Фото з архіву ГАО</i>	
Ч А С Т И Н А 1. ГОЛОСІВСЬКИЙ ЛІТОПИС: 1944–2003 РОКИ.....	
1944–1949 рр. ГАО. Від народження до становлення	25
1950–1959 рр. Наукові дослідження у складні повоснні роки.....	36
1960–1969 рр. Нові напрями досліджень	48
1970–1979 рр. Роки злету.....	66
1976–1980 рр. П'ятирічка реформ.....	77
1980–1990 рр. Світове визнання ГАО.....	89
1991–1999 рр. На переломі.....	115
2000–2003 рр. На перехресті століть.....	134
<i>Упорядник А. О. Корсунь. Фото з архіву ГАО</i>	
Ч А С Т И Н А 2. ГОЛОВНА АСТРОНОМІЧНА ОБСЕРВАТОРІЯ ВІД ЮВІЛЕЮ ДО ЮВІЛЕЮ* 2004–2014 РОКИ.....	147
<i>Упорядник А. О. Корсунь. Фото І. П. Крячка і співробітників ГАО</i>	
Ч А С Т И Н А 3. СЕРЕД БУРХЛИВИХ ХВИЛЬ СУЧАСНОСТІ: 2015–2018 РОКИ.....	221
<i>Упорядник А. О. Корсунь. Фото І. П. Крячка і співробітників ГАО</i>	
2015 рік. Не завдяки, а всупереч.....	223

ЗМІСТ

2016 рік. Визнання ГАО лідером науки України.....	242
Стаття Я. С. Яцківа «Слово про втіху та розпач».....	264
Заява щодо стану фінансування науки в Україні.....	267
2017 рік. Напередодні 100-річчя НАН України.....	268
Виступ Я. С. Яцківа на зустрічі з колективом Головної астрономічної обсерваторії НАН України.....	272
Концепція Програми діяльності Головної астрономічної обсерваторії НАН України	273
2018 рік — початок.....	302
ЧАСТИНА 4. ЗОРЯНИЙ ІНТЕГРАЛ ГАО.....	305
Очільники Головної астрономічної обсерваторії Національної академії наук України	307
Одержимі наукою — шестидесятники Головної астрономічної обсерваторії.....	308
Головні наукові здобутки ГАО.....	313
Астрометрія та астрогеодинаміка.....	313
Астрофізика.....	314
Фізика тіл. Сонячної системи.....	316
Геліофізика.....	316
Фізика космосу.....	317
Астрономічне приладобудування та інструменти.....	318
<i>Упорядник І. П. Крячко</i>	
Нагороди співробітників Головної астрономічної обсерваторії	319
Державні премії та нагороди	319
Іменні премії Академії наук України та міжнародних організацій.....	320
Премії та грамоти.....	321
Державні ордени.....	322
Кратери на поверхні Місяця та астероїди, названі на честь співробітників ГАО.....	322
Фото нагороджених співробітників ГАО.....	323
<i>Упорядник І. П. Крячко</i>	
Список дисертацій, захищених співробітниками ГАО	327
Наукові праці співробітників ГАО	341
Композиція з обкладинок книг співробітників ГАО	349
Список літератури про ГАО та її співробітників.....	355
Праці наукових конференцій, тематичні збірники, переклади.....	356
Періодичні видання.....	360
Довідково-інформаційні видання.....	360
<i>Укладачі М. Я. Орлов, В. В. Ботвінова, Л. В. Гладкохата, Н. П. Печерога</i>	
ЗАМІСТЬ ЕПІЛОГУ.....	364
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК.....	365